

Sygn. akt I Ns 780/22

POSTANOWIENIE

Dnia 24 maja 2023 r.

Sąd Rejonowy w Gliwicach Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Joanna Zachorowska

Protokolant: Sylwia Pordzik

Po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 24 maja 2023 r. w G.

sprawy z wniosku D. P.

z udziałem A. H., M. A., T. H.

o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku

postanawia

1. wniosek oddalić;

2. przyznać P. R. wynagrodzenie za pełnienie funkcji kuratora dla nieznanymi z miejsca pobytu A. H. i T. H. w kwocie 120 zł (sto dwadzieścia złotych), które nakazać wypłacić z zaliczki uiszczonej przez wnioskodawczynię w dniu 21.12.2022r. nr dokumentu (...).

Sędzia Joanna Zachorowska

Sygn. akt I Ns 780/22

UZASADNIENIE

Wnioskiem złożonym do Sądu Rejonowego w Gliwicach 21 marca 2017 r. J. A. (1) wniósł o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w Gliwicach z 29 grudnia 2003 r., sygn. II Ns 1098/02, poprzez stwierdzenie, że w części nieobjętej testamentem własnoręcznym z 8 sierpnia 2001 r. spadek po zmarłej W. H. nabyli na podstawie dziedziczenia ustawowego jej siostrzeńcy R. A. i J. A. (1) w 1/2 części. Uzasadniając swoje stanowisko wnioskodawca podał, że spadkodawczyni zmarła 18 marca 2002 r. w G., a w chwili śmierci była niezamężna i nie miała dzieci. Pozostawiła testament, na mocy którego do swojego majątku, ściśle i precyzyjnie wymienionego, znajdującego się w powiecie G., powołała R. A.. Jednakże wymienione w testamencie składniki majątku nie wyczerpują całości spadku po W. H.. Poza majątkiem opisanym w testamencie z 8 sierpnia 2001 r. spadkodawczyni przysługiwało także prawo do majątku M..

Postanowieniem z 26 września 2017 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestników postępowania K. H., S. A., A. H. i T. H..

Postanowieniem z 31 grudnia 2018 r. Sąd zawiesił postępowanie na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. z uwagi na śmierć wnioskodawcy. Postępowanie zostało podjęte 5 sierpnia 2022 r. z udziałem spadkobierczyni wnioskodawcy - D. P..

Zarządzeniem z 24 stycznia 2023 r. Sąd ustanowił dla nieznanymi z miejsca pobytu uczestników A. H. i T. H. kuratora dla reprezentowania ich interesów w niniejszym postępowaniu.

W odpowiedzi na wniosek kurator ustanowiony dla nieznanymi z miejsca pobytu uczestników wniósł o ustalenie kręgu spadkobierców z urzędu oraz o przyznanie kuratorowi wynagrodzenia według norm przepisanych.

W piśmie z 23 marca 2023 r. D. P. potwierdziła, że spadkodawczyni rozporządziła wyłącznie swoim majątkiem obejmującym 1 549 m² położonym w miejscowości G. oraz ruchomościami szczegółowo opisanymi w testamencie. Tymczasem w skład spadku wchodziły także roszczenia dotyczące majątku M. położonego w województwie wileńskim, a należącego przed II wojną światową do ojca spadkodawczyni J. H. (1). Majątek ten obejmował ponad 60 ha ziemi wraz z domem mieszkalnym, zagospodarowanymi gospodarskimi i inwentarzem żywym.

Na rozprawie w dniu 12 kwietnia 2023 r. pełnomocnik M. A. wniósł o oddalenie wniosku. Oświadczył, że okoliczność dziedziczenia przez W. H. części majątku M. była wnioskodawcy J. A. (1) znana w chwili przeprowadzania postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po W. H.. J. A. (1) posiadał tę informację co najmniej od 2014 r. Podkreślił także, że W. H. przez okres ostatnich 10 lat jej życia opiekował się R. A., którego powołała w testamencie. W konsekwencji wolą spadkodawczyni było powołanie R. A. do całego spadku. M. spadkodawczyni w ogóle nie traktowała jako swojego majątku, nie podejmowała jakiegokolwiek aktywności w celu dochodzenia roszczenia z tego tytułu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny

W. H. urodziła się (...) w miejscowości B., zmarła 18 marca 2002 r. w G., tam przed śmiercią na stałe zamieszkując. Była panną, nie posiadała dzieci. Spadkodawczyni miała 5 rodzeństwa: H. S., J. H. (2), F. H., M. H., J. A. (2). Rodzice spadkodawczyni J. H. (1) i E. H. (zd. P.) nie dożyli otwarcia spadku.

Spadkodawczyni przybyła jako repatriantka z miejscowości G. w końcu stycznia 1945 roku. Zamieszkała w G.. Pozostawiła w miejscowości G. majątek w następującym składzie: 1 549 m² ziemi, w tym ogród, sad, drzewa owocowe, zabudowania, dom mieszkalny, stajnia, komora, 1 krowa, umeblowanie 4 pokoi z kuchnią, maszyna do szycia oraz radio, co potwierdził orzeczeniem z 13 stycznia 1947 r. Państwowy Urząd Repatriacyjny.

Pismem z 10 grudnia 1992 r. W. H. złożyła do Urzędu Rejonowego w G. wniosek o rejestrację należącego do niej mienia zabużańskiego. 15 listopada 1996 r. w trybie art. 81 u.g.n. scedowała uprawnienia do otrzymania odszkodowania za mienie pozostawione w miejscowości G. na rzecz siostrzeńca R. A..

Ojciec spadkodawczyni J. H. (1) był współwłaścicielem dwóch nieruchomości ziemskich zwanych M., położonych w gminie (...), o powierzchni 173,2250 ha oraz parceli wydzielonej z uroczyska W. w gminie (...) o powierzchni 49,8387 ha. 3 września 1935 r. przed notariuszem L. S. dokonano działu, na mocy którego J. H. (1) otrzymał część majątku M. o powierzchni 34,8415 ha, działkę sadu owocowego obszaru 2,3644 ha, część parceli z uroczyska W. obszaru 37,1487 ha. Majątek ten pozostał poza granicami Rzeczypospolitej w związku z działaniami wojennymi w latach 1939 r. – 1945 r.

Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu z 21 grudnia 2017 r. (sygn. I Ns 134/17) spadek po J. H. (1), zmarłym 1 czerwca 1938 r., nabyła w 1/7 części z majątku, w skład którego wchodzi nieruchomości, zaś w 3/24 części z majątku, w skład którego wchodzi ruchomości, jego córka W. H..

/okoliczności częściowo bezsporne, a nadto: akt działu z dnia 03.09.1935 r. (k. 158-159), dokumenty w aktach tutejszego Sądu o sygn. II Ns 1098/2002 oraz II Ns 1619/02, dokumenty w aktach spraw (...) Urzędu Wojewódzkiego N-VII. (...).4.2021 oraz N-VII. (...).7.2013/

Przed Sądem Rejonowym w Gliwicach w sprawie o sygn. II Ns 1098/02 toczyło się postępowanie w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po W. H.. W toku postępowania, postanowieniem z 19 marca 2003 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie J. A. (1). W piśmie z 20 maja 2003 r. J. A. (1) wskazał, że W. H. przekazała w sporządzonym testamencie wszystko R. A., z kolei zmarły R. A. w testamencie wszystko przekazał swojej córce M. A.. Jednocześnie oświadczył, że ostatniemu rozporządzeniu testatora „nie stawia żadnych zastrzeżeń”.

Postanowieniem z 29 grudnia 2003 r. Sąd stwierdził, że spadek po W. H. na podstawie testamentu własnoręcznego z 8 sierpnia 2001 r. nabył w całości siostrzeniec R. A.. Spadkodawczyni wymieniła w testamencie składniki swego majątku pozostawione w chwili wyjazdu do Polski w mieście G.: 1 549 m² ziemi, w tym ogród, a na nim 25 drzew owocowych,

dom mieszkalny składający się z 8 izb, w tym umeblowane 4 pokoje i kuchnia, komora, stajnia, jedna krowa, kury, kaczki, indyki, radio, maszyna do szycia.

R. A. urodził się (...) w miejscowości G., zmarł 18 lipca 2002 r. w P.. Postanowieniem z 12 listopada 2002 r. Sąd Rejonowy w Gliwicach, w sprawie o sygn. II Ns 1619/02 stwierdził, że spadek po R. A. na podstawie testamentu notarialnego z 25 marca 2002 r. nabyła w całości jego córka M. A..

W. H. opiekował się siostrzeńcem R. A. oraz jego małżonką S. A.. W okresie ostatnich 10 lat przed śmiercią spadkodawczyni R. A. nocował u niej codziennie, bowiem wymagała opieki całodobowej. W. H. traktowała R. A. jak własne dziecko, wielokrotnie wspominając, że należący do niej majątek powinien przypaść jedynej córce siostrzeńca – M. A..

/dokumenty w aktach tutejszego Sądu o sygn. II Ns 1098/2002, przesłuchanie wnioskodawczyni (k. 165v-166), przesłuchanie uczestniczki postępowania S. A. (k. 166), przesłuchanie uczestniczki postępowania M. A. (k. 180-180v), dokumenty w aktach tutejszego Sądu o sygn. II Ns 1619/02/

Pismem z 29 grudnia 2008 r. kierowanym do Wojewody (...) J. A. (1) wniósł o wypłatę rekompensaty za mienie zabużańskie – majątek M., będące własnością J. H. (1). 23 maja 2013 r. J. A. (1) zwrócił się o zawieszenie tegoż postępowania z uwagi między innymi na konieczność przeprowadzenia postępowania spadkowego po J. H. (1) i W. H..

/okoliczności bezsporne, a nadto: dokumenty w aktach spraw o sygn. N-VII. (...)4.2021 oraz N-VII. (...)7.2013/

Powyższy stan faktyczny był pomiędzy stronami w znacznej części bezsporny. W pozostałym zakresie Sąd ustalił stan faktyczny na podstawie przesłuchania wnioskodawczyni D. P. oraz uczestniczek postępowania S. A. oraz M. A.. Były one spójne, wzajemnie się uzupełniały oraz korelowały z treścią pozostałego zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Jednocześnie ustalając stan faktyczny Sąd oparł się na dokumentacji Wojewody (...) zgromadzonej w aktach o sygn. N-VII. (...)4.2021 oraz N-VII. (...)7.2013.

Sąd zważył, co następuje

Wniosek nie zasługiwał na uwzględnienie.

W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku rolą Sądu jest ustalenie prawidłowego porządku dziedziczenia po zmarłym spadkodawcy (art. 677 § 1 k.p.c.). Gdyby jednak okazało się, że spadkobiercami są inne osoby niż stwierdzono, ustawodawca dopuścił możliwość zmiany tego orzeczenia w szczególnym, przewidzianym do tego trybie, różnym od wznowienia postępowania na zasadach ogólnych (art. 679 k.p.c.). Przyjęty przez ustawodawcę tryb zmiany stwierdzenia nabycia spadku zakłada, że wniosek taki może zgłosić każdy zainteresowany, nie wyłączając osoby, która brała udział w zakończonym prawomocnie postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku. Warunkiem jest, by dotychczasowy uczestnik powołał się na podstawę zmiany postanowienia, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a z samym wnioskiem wystąpił przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał taką możliwość.

Stosownie do treści art. 679 § 1, 2 i 3 k.p.c. dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału. Jednakże ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość. Wniosek o wszczęcie takiego postępowania może zgłosić każdy zainteresowany. W razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, zmieniając to postanowienie, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

Przepis powyższy przewiduje dwa sposoby zmiany orzeczenia: dla osoby, która była uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku oraz dla osoby, która nie uczestniczyła w tym postępowaniu. Osoba, która żąda zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, a była uczestnikiem postępowania, musi jednakże oprzeć swoje żądanie na podstawie, której nie mogła powołać w postępowaniu, a nadto wniosek o zmianę musi złożyć przed upływem roku od dnia, w którym tę możliwość uzyskała. Natomiast osoba niebędąca uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku nie jest ograniczona ani terminem ani też koniecznością powołania podstawy do żądania zmiany prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, o której nie wiedziała w toku tego postępowania.

W przedmiotowej sprawie wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku wydanego przez Sąd Rejonowy w Gliwicach w dniu 29 grudnia 2003 r. złożył J. A. (1), który był uczestnikiem postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym w Gliwicach pod sygn. II Ns 1098/02. 19 marca 2003 r. Sąd wezwał go do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania. W konsekwencji należało przyjąć, że wnioskodawca w celu doprowadzenia do zmiany lub uchylecia postanowienia w trybie art. 679 k.p.c. powinien wykazać, że nie znał okoliczności mających wpływ na krąg spadkobierców lub wielkość przysługujących im udziałów, a wiedzę taką uzyskał po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Nadto trzeba było mieć na względzie termin do skutecznego złożenia wniosku o zmianę orzeczenia. Jak bowiem wynika z powołanego art. 679 § 1 k.p.c. wniosek taki musi zostać złożony przed upływem roku, od kiedy uczestnik (wnioskodawca) uzyskał możliwość powołania się na taką podstawę. Przekroczenie tego terminu powoduje oddalenie wniosku, niezależnie od doniosłości podstaw wskazanych we wniosku.

Stwierdzić należy, że J. A. (1) złożył wniosek z przekroczeniem terminu wskazanego w art. 679 § 1 k.p.c.

Postanowieniem z 19 marca 2003 r. Sąd wezwał J. A. (1) do udziału w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po W. H.. J. A. (1) w piśmie z 20 maja 2003 r. wskazywał, że W. H. mocą testamentu przekazała wszystko R. A.. W toku postępowania nie kwestionował ważności ostatniej woli spadkodawczyni.

Pismem z 29 grudnia 2008 r. kierowanym do Wojewody (...) J. A. (1) wniósł o wypłatę rekompensaty za mienie zabużańskie – majątek M., będący własnością J. H. (1). 23 maja 2013 r. J. A. (1) zwrócił się o zawieszenie tegoż postępowania z uwagi między innymi na konieczność przeprowadzenia postępowania spadkowego po J. H. (1) i W. H.. Zatem najpóźniej w tym momencie wnioskodawca miał świadomość, że majątek spadkowy po W. H. jest inny niż opisany w testamencie własnoręcznym z 8 sierpnia 2001 roku. Tymczasem wniosek w przedmiotowej sprawie został złożony dopiero 21 marca 2017 r., czyli po upływie rocznego terminu przewidzianego w art. 679 § 1 k.p.c.

Konsekwencją tego musiało być oddalenie wniosku.

Abstrahując od powyższego wniosek nie zasługiwał na uwzględnienie także z uwagi na fakt, że w ocenie Sądu ostatnią wolą W. H. było rozrządzenie całym swoim majątkiem wyłącznie na rzecz R. A..

8 sierpnia 2001 r. W. H. sporządziła testament, w którym wskazała, że wyjeżdżając do Polski pozostawiła w miejscowości G. mienie w składzie: 1 549 m² ziemi, w tym ogród, a na nim 25 drzew owocowych, zabudowania w postaci domu mieszkalnego składającego się z 8 izb, w tym umeblowane 4 pokoje i kuchnia, komora i stajnia, mur pod dachówką, podpiwniczona oraz inwentarz: jedna krowa, kury, kaczki, indyki, radio i maszyna do szycia. Na podstawie testamentu powyższe mienie przekazała w całości swojemu siostrzeńcowi R. A.. Jak wynika z treści testamentu spadkodawczyni była świadoma, że dokonuje w nim rozrządzenia na wypadek swojej śmierci.

Zgodnie z art. 948 § 1 k.c., testament należy tak tłumaczyć, ażeby zapewnić możliwie najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy. Natomiast, stosownie do § 2 powołanego przepisu, jeżeli testament może być tłumaczony rozmaicie, należy przyjąć taką wykładnię, która pozwala utrzymać rozrządzenia spadkodawcy w mocy i nadać im rozsądną treść. Zgodnie z art. 961 k.c., jeżeli spadkodawca przeznaczył oznaczonej osobie w testamencie poszczególne przedmioty majątkowe, które wyczerpują prawie cały spadek, osobę tę poczytuje się w razie wątpliwości nie za zapisobiercę, lecz za spadkobiercę powołanego do całego spadku.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwolił dojść do konstatacji, że w ocenie spadkodawczyni jej jedynym majątkiem był majątek wyraźnie wskazany w testamencie, tj. 1 549 m² ziemi, w tym ogród, a na nim 25 drzew owocowych, zabudowania w postaci domu mieszkalnego składającego się z 8 izb, w tym: jedna krowa, kury, kaczki, indyki, radio i maszyna do szycia. Powyższa okoliczność wynika też z pisma kierowanego przez spadkodawczynię do Urzędu Rejonowego w G. w dniu 10 grudnia 1992 r., w którym wniosła o rejestrację należącego do niej mienia pozostawionego w miejscowości G.. Faktu przekazania całego majątku R. A. w testamencie nie niweczy okoliczność, że na mocy art. 81 ust. 3 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości

W. H. nakazała zaliczenie wartości mienia nieruchomego pozostawionego na wschodnich rubieżach na rzecz wskazanej przez nią jednej osoby uprawnionej do dziedziczenia ustawowego – R. A..

Jednocześnie Sąd miał na uwadze, że wprawdzie J. H. (1) zmarł 1 czerwca 1938 r., niemniej jednak dopiero na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu z 21 grudnia 2017 r. (sygn. I Ns 134/17) spadek po J. H. (1) nabyła m.in. W. H. w części. Jako, że postanowienie w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po J. H. (1) zostało wydane po ponad 15 latach od śmierci W. H., mając na uwadze także datę sporządzenia testamentu 8 sierpnia 2001 r., należało uznać, że spadkodawczyni nie była świadoma posiadanego przez nią majątku w M..

Celem dokonania najpełniejszego urzeczywistnienia woli spadkodawczyni Sąd miał na względzie również okoliczność, że siostrzeniec R. A. przez lata opiekował się nią, a w ostatnich 10 latach przed śmiercią spadkodawczyni nocował u niej codziennie, bowiem wymagała opieki całodobowej. W. H. traktowała R. A. jak własne dziecko, wielokrotnie wspominając, że należący do niej majątek powinien przypaść jedynej córce siostrzeńca w ramach wdzięczności za sprawowaną opiekę. Niewątpliwie więc wolą W. H., zawartą w testamencie własnoręcznym z dnia 8 sierpnia 2001 r., było rozrządzenie całym swoim majątkiem na rzecz R. A..

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w pkt 1 sentencji orzeczenia.

Na podstawie § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz.U. z 2018 r., poz. 536) w zw. z § 6 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1800 ze zm.) Sąd przyznał kuratorowi ustanowionemu dla nieznanych z miejsca pobytu A. H. i T. H. wynagrodzenie w kwocie 120 zł, nakazując wypłatę wynagrodzenia w całości z uiszczonej przez wnioskodawczynię zaliczki.

Wiceprezes Joanna Zachorowska